

TDOK-nummer
TDOK 2015:0311
Fastställt av
Chef VO Planering
Skapat av
Rådbo Helena, PLtj

Dokumentdatum
2026-04-24
Gäller från
[Gäller från]

Konfidentialitetsnivå
1 Ej känslig
Version
10.0
Ersätter
[Ersätter]

Plankorsningar - val av skyddsalternativ

Innehållsförteckning

Plankorsningar - val av skyddsalternativ	1
1 Syfte	2
2 Omfattning	2
3 Ansvar	2
4 Definitioner och förkortningar	3
5 Målsättning för plankorsningar	5
6 Styrande regelverk och dokument	5
7 Plankorsningens trafikmiljö	6
8 Dimensionera plankorsningar	6
8.1 När plankorsningar inte är tillåtna	7
8.2 Felaktig vägskyddsanläggning	7
9 Slopa en plankorsning	8
9.1 Ingen järnvägstrafik förekommer i plankorsningen	8
9.2 Otillåten passage	8
10 Skyddsalternativ i plankorsningar	9
10.1 Grundskydd	9
10.2 Ljudsignal från tåg	9
11 Förvaltningsdata för plankorsningar	10
12 Uppföljning av oönskade händelser och brister och trafiksäkerhetspåverkande faktorer.....	10
13 Beslut om plankorsningar.....	10
14 Referenser	11

1 Syfte

Detta dokument är en del av Trafikverkets säkerhetsstyrningssystem för järnväg och anger riktlinjer för arbetet med plankorsningar mellan väg- och järnvägstrafik.

Dokumentets syfte är att tillgodose samhällets behov av trafiksäkra plankorsningar.

Dokumentet vänder sig till den som föreslår och beslutar om i plankorsningar.

2 Omfattning

Detta dokument innehåller riktlinjer för:

- förvaltning av plankorsningar
- val av skyddsalternativ i plankorsningar
- slopande av plankorsningar
- anordnande av plankorsningar
- uppföljning av trafiksäkerhetspåverkande faktorer.

Dokumentet ska tillämpas av Trafikverket:

- när en plankorsning ska förses med ett annat skyddsalternativ än det nuvarande
- vid ny- och ombyggnad av järnväg
- i långsiktiga förbättringsplaner för befintliga banor.

Se rutinbeskrivning *TDOK 2024:0064 Plankorsningar – planering av skyddsalternativ samt handledning TDOK 2017:0367 Trafikverkets hantering av plankorsningar*. **Text i tidigare riktlinje TDOK 2015:0311 är överflyttad till TDOK 2024:0064.** Alla dokument finns att tillgå på www.Trafikverket.se.

Dokumentet kan även utgöra ett stöd för andra infrastrukturförvaltare än Trafikverket.

Dokumentet behandlar inte faunapassager och inte heller tekniska lösningar för plankorsningar.

3 Ansvar

Den som enligt *TDOK 2010:14, Trafikverkets arbetsordning* har ansvaret för trafiksäkerheten på järnväg ansvarar för att detta dokument hålls uppdaterat.

4 Definitioner och förkortningar

Följande definitioner och förkortningar gäller, om inte annat anges, endast detta dokument. I andra sammanhang kan det finnas andra definitioner för dessa termer och förkortningar.

Blockerande tåg	Brist som innebär att ett tåg vid planenliga uppehåll riskerar att blockera en plankorsning.
Brist	Ett specifikt krav är inte uppfyllt för att en plankorsning ska anses vara felfri.
Fordonsmagasin	I detta dokument en del av vägen där tillfälligt stillastående vägfordon kan förekomma utan att blockera plankorsningen.
Gång- och/eller cykelbana	Del av väg avsedd att användas enbart av gående och/eller cyklister.
Infrastrukturförvaltare	Den som förvaltar järnvägsinfrastruktur och driver anläggningar som hör till infrastrukturen enligt <i>Järnvägslagen (SFS 2004:519)</i> .
Komplicerad trafikmiljö	Brist som innebär att förhållandena är sådana att vägtrafikantens uppmärksamhet riskerar att dras till annat än vägskyddsanläggningen eller ett annalkande tåg. Det kan gälla plan- eller profilmförhållanden, anslutande vägar, annan trafik, reklamskyltar eller något annat som distraherar invid eller på vägen.
Plankorsning	I detta dokument används termen plankorsning för en korsning i samma plan mellan järnväg och väg. <i>Kommentar: Definitionen i Förordning om vägtrafikdefinitioner (SFS 2001:651), är mer avgränsande eftersom begreppet "väg" där har en snävare innebörd. Dessutom förutsätts där att järnvägen är anlagd på en "särskild banvall". Många plankorsningar enligt detta dokument är därför inte plankorsningar enligt Trafikförordningen.</i>
Skyddsalternativ	En kombination av skyddsanordningar som finns i en viss plankorsning. Kan även vara inget skydd alls. Ett skyddsalternativ kännetecknas av en kod beskriven i <i>TDOK 2017:0367</i> .

TDOK-nummer
TDOK 2015:0311

Version
10.0

Skyddsanordningar	I detta dokument är skyddsanordningar utrustning eller åtgärder som är till för att göra vägtrafikanten uppmärksam på en plankorsning och de faror som finns vid passage av denna. Skyddsanordningar kan vara antingen <i>passiva</i> , exempelvis vägmärken, eller <i>aktiva</i> i form av vägskyddsanläggningar eller vägvakter.
Sth	<i>Största tillåtna hastighet</i> , anger den största tillåtna hastigheten för något järnvägsfordon vid plankorsningen uttryckt i km/h för något spår och någon körriktning.
Två samtidigt farbara spår	Spår i en plankorsning med minst två spår där spårgående fordon kan färdas oberoende av varandra.
Tättbebyggt område	Område som kommunen genom en lokal trafikföreskrift beslutat vara tättbebyggt med stöd av <i>Trafikförordningen (1998:1276)</i> .
Väg	I detta dokument avses med <i>väg</i> den avgränsade yta avsedd att användas av vägtrafikanter i en plankorsning. Kommentar: <i>Förordning (2001:651) om vägtrafikdefinitioner</i> har en snävare definition: <ol style="list-style-type: none">1. En sådan väg, gata, torg och annan led eller plats som allmänt används för trafik med motorfordon,2. en led som är anordnad för cykel, en gång- eller ridbana invid väg enligt 1.
Väghållare	Den som ansvarar för vägens byggande och drift. En väghållare kan vara statlig, kommunal eller enskild.
Vägklass (plk)	Vägklass (plk) beskriver vägens ändamål och vägtrafik i en <i>plankorsning</i> . Ska inte förväxlas med termen <i>vägklass</i> som bland annat förekommer i NVDB.
Vägskyddsanläggning	Gemensam benämning för <i>aktiva skyddsanordningar</i> med signaler och/eller bommar som varnar vägtrafikanter för järnvägsfordon som närmar sig plankorsningen.
Vägtrafikant	I detta dokument används termen <i>vägtrafikant</i> med samma betydelse som <i>trafikant</i> enligt definitionen i <i>Förordning om vägtrafikdefinitioner (SFS 2001:651)</i> , för att inte förväxlas med den som färdas på järnvägen.

5 Målsättning för plankorsningar

Trafikverket ansvarar för den samlade långsiktiga infrastrukturplaneringen samt för byggande, drift och underhåll av statliga vägar och järnvägar. Trafikverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås med tillhörande funktions- och hänsynsmål.

Funktionsmålet innebär bland annat att det måste finnas ett godtagbart antal möjligheter att korsa järnvägen. Funktionsmålet handlar också om tillgänglighet för att alla på ett säkert och bekvämt sätt ska kunna ta sig fram. Tidsförlusterna i en plankorsning (exempelvis väntetider) ska vara så små som möjligt för såväl järnvägs- som vägtrafiken.

Hänsynsmålet innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i transportsystemet. En plankorsningsolycka kan få katastrofala följder med omkomna och stora materiella skador. Av detta skäl är det viktigt att slopa plankorsningar eller höja säkerheten i dessa även om plankorsningsolyckorna inte är så många till antalet.

Målet god miljö och hälsa behöver beaktas vid buller från ljudsignaler och när väntande vägfordon förorenar luften med avgaser.

Etappmål 2030 innebär att antalet omkomna inom bantrafiken ska halveras till år 2030. Allvarlig skadade ska till år 2030 minska med minst 25 %. Utgångsår bygger på ett snitt av antal omkomna och skadade år 2017–2019. Etappmålet är en del av arbetet med Nollvisionen.

Beslutet om Trafikverkets trafiksäkerhetsmål för järnväg är en integrering av regeringens etappmål för trafiksäkerheten i Trafikverkets egen verksamhet.

6 Styrande regelverk och dokument

Lag om lägenhetsregister

Kommunen beslutar om namn på den väg där plankorsningen ingår. Detta framgår av *lagen om lägenhetsregister* (SFS 2006:378), 10§. Ytterligare information finns i svensk standard SS 637003:2015.

Vägmärkesförordningen

Vem som får sätta upp en viss anordning framgår av *Vägmärkesförordningen* (SFS 2007:90). Av 1 kap. 8§ framgår också att Trafikverket beslutar om märke A39, kryssmärke, och säkerhetsanordning vid en korsning med järnväg i visst fall ska sättas upp eller tas bort.

Trafikförordningen

Kommunen beslutar om stopplikt genom att utfärda en lokal trafikföreskrift enligt *Trafikförordningen* (SFS 1998:1276), 10 kap. 3 §) på:

TDOK-nummer
TDOK 2015:0311

Version
10.0

- vägar där kommunen är väghållare
- enskild väg inom tätbebyggt område
- terräng

Länsstyrelsen beslutar om stopplikt genom att utfärda en lokal trafikföreskrift enligt *Trafikförordningen* (SFS 1998:1276), 10 kap. 3 §) på:

- allmän väg där staten är väghållare
- enskild väg utanför tätbebyggt område

Transportstyrelsens regelverk

Transportstyrelsen får ge ut regler som kompletterar *Vägmärkesförordningen* (SFS 2007:90).

Trafikverkets interna regelverk

Trafikverket ger ut interna regelverk t ex projekteringsregler för signalsystem och vägutformning.

7 Plankorsningens trafikmiljö

En plankorsning ska ha en god trafikmiljö som stöder vägtrafikanternas säkra passage över järnvägen samt i plankorsningens omgivning. Se även *TDOK 2024:0064*, *TRVINFRA-00396 Vägars och gators utformning*, samt Trafikverkets publikation 2020:089, *Projektering och byggande av enskilda vägar*.

8 Dimensionera plankorsningar

Detta avsnitt avser plankorsningar på järnvägar där minst ett spår förvaltas av Trafikverket.

- Plankorsningen ska dimensioneras enligt den järnvägstrafik som är möjlig enligt gällande/planerad Järnvägsnätsbeskrivning.
- Plankorsningen ska dimensioneras så att trafiksäkerheten och tillgängligheten för vägtrafikanterna över järnvägen är ändamålsenlig.
- När Trafikverket yttrar sig vid samråd, exempelvis enligt *Plan- och bygglagen (2010:900)* och tillståndsärenden enligt *miljöbalken (1998:808)*, ska Trafikverket bevaka att trafiksäkerhetskraven tillgodoses så att framtida passager över järnvägen kan ske på ett säkert sätt.

Planera nya plankorsningar

- Trafikverket ska ha en aktiv roll i samhällsplaneringen, exempelvis vid samråd om detaljplaner, och verka för bra trafiklösningar.
- Nya plankorsningar får planeras och byggas i följande fall under förutsättning att kraven i *TDOK 2024:0064* uppfylls.

Ompröva ett skyddsalternativ

- När något förändras och som kan påverka en plankorsning ska dess skyddsalternativ omprövas och trafikmiljön ses över så att kraven i *TDOK 2024:0064* uppfylls.

Bygga om en plankorsning

- När en plankorsning byggs om ska kraven i *TDOK 2024:0064* uppfyllas.

8.1 När plankorsningar inte är tillåtna

Plankorsning, där vägklass (plk) är något annat än serviceväg eller påspårningsplats, är *inte* tillåten i något av dessa fall:

- Nybyggd järnvägssträcka där sth överstiger 40 km/h eller på nybyggd järnvägssträcka som ersätter befintlig järnväg.
- Sth höjs över 160 km/h på befintlig järnvägssträcka.
- Befintlig järnvägssträcka förses med flera spår som tillåter samtidiga tågrörelser och där sth överstiger 40 km/h på något av spåren.
- I de fall järnvägen byggs om så att bristen *blockerande tåg* uppstår på en befintlig plankorsning.

8.2 Felaktig vägskyddsanläggning

Om en vägskyddsanläggning inte varnar när tåg kommer eller varnar trots att tåg inte kommer, ska åtgärder vidtas enligt *TDOK 2024:0064*.

9 Slopa en plankorsning

Plankorsningen bör slopas om den inte längre används av trafikanter. Det får dock endast genomföras under förutsättning att det inte kommer i konflikt med behovet att kunna korsa järnvägen säkert.

Oskyddades motvilja att ta omvägar måste beaktas likaså att inte jordbruksmaskiner drivs ut på allmänna vägar med högt trafikflöde. Tills slopningen är genomförd kan plankorsningen om möjligt ha driftläge stängd (i plk-webb), dock under begränsad tid. Se vidare i *TDOK 2024:0064* vilka krav som behöver vara uppfyllda.

9.1 Ingen järnvägstrafik förekommer i plankorsningen

När en järnväg inte längre ska trafikeras ska kryssmärken och skyddsanordningar ses över enligt *TDOK 2024:0064*.

När trafiken på banan är tillfälligt inställd ska skyddsanordningarna om möjligt vara i drift som vanligt, eftersom spårgående arbetsfordon fortfarande kan förekomma.

9.2 Otillåten passage

En otillåten passage kännetecknas av att järnvägen uppenbart passeras utan att infrastrukturförvaltaren har medgett detta. Om passager förekommer ska riskbedömning genomföras och åtgärder vidtas.

10 Skyddsalternativ i plankorsningar

10.1 Grundskydd

En plankorsning har alltid ett grundskydd som är något av följande:

- Helbommar
- Halvbommar
- Ljus- och ljudsignaler
- Ljussignaler (enbart) nybyggs inte
- Ljudsignaler (enbart) nybyggs inte
- Kryssmärke
- Oskyddad

Ett grundskydd kan kombineras med ett eller flera tilläggskydd. Tilläggskydden och hur dessa kan kombineras med grundskydden beskrivs närmare i *TDOK 2017:0367*.

Avgörande för vilket skyddsalternativ som ska gälla vid är vägens ändamål, hastigheten på banan samt antal spår som korsas. Se vidare i *TDOK 2024:0064*.

10.2 Ljudsignal från tåg

Ett tåg ska avge ljudsignaler vid en ljudsignaltavla. Sådana kan finnas vid grundskyddet *Kryssmärke* eller *Oskyddad* och där det finns behov att påkalla extra uppmärksamhet från vägtrafikanter. Ljudsignalerna kan upplevas som störande för närboende.

11 Förvaltningsdata för plankorsningar

Trafikverket ska i sin roll som infrastrukturförvaltare systematiskt förbättra arbetsmetoder för att samla in och uppdatera förvaltningsdata. Datafångst och analys av förvaltningsdata ska vara automatiserat där det är praktiskt genomförbart.

Trafikverket ska inom ramen för sin myndighetsutövning även samla in relevanta data för plankorsningar som förvaltas av någon annan än Trafikverket.

Förvaltningsdata ska vara uppdaterad vid förändring i en plankorsning eller i dess närmiljö.

12 Uppföljning av oönskade händelser och brister och trafiksäkerhetspåverkande faktorer

Trafikverket ska i sin roll som infrastrukturförvaltare systematiskt och regelbundet kontrollera att säkerheten i plankorsningarna bibehålls eller om möjligt förbättras för såväl järnvägstrafiken som den som ska korsa banan.

Trafikverket ska regelbundet och systematiskt följa upp händelser som kan påverka säkerheten i plankorsningar där Trafikverket är infrastrukturförvaltare och/eller vägen är statlig.

13 Beslut om plankorsningar

Infrastrukturförvaltaren, som kan vara någon annan än Trafikverket, beslutar att vid behov förändra järnvägsanläggningen för att uppfylla krav på tillgänglighet och säkerhet.

Beslut att sätta upp eller ta bort kryssmärken, ljussignaler, ljudsignaler, helbommar eller halvbommar i en korsning med järnväg fattas av Trafikverket enligt *Vägmärkesförordningen (2007:90), 1 kap 8§*, oavsett vem som är infrastrukturförvaltare eller väghållare.

14 Referenser

SFS 1998:1276	Trafikförordning
SFS 1998:808	Miljöbalken
SFS 2001:651	Trafikförordning om vägtrafikdefinitioner
SFS 2004:519	Järnvägslagen
SFS 2007:90	Vägmärkesförordning
SFS 2010:900	Plan- och bygglagen
TDOK 2010:14	Trafikverkets interna föreskrifter om Arbetsordning
TDOK 2017:0367	Trafikverkets hantering av plankorsningar
TDOK 2024:0064	Plankorsningar – planering av skyddsalternativ
TRVINFRA 00396	Vägars och Gators Utformning
Trafikverkets publikation 2020:089	Projektering och byggande av enskilda vägar

Versionslogg

Fastställd version	Dokumentdatum	Ändring	Namn
Version 1.0	2015-10-01	Nytt dokument	Helena Rådbo
Version 2.0	2017-06-27	Krav för befintliga plankorsningar har införts	Helena Rådbo
Version 3.0	2018-09-01	Text om spårväg borttagen (pga ändrad Vägmärkesförordning). Förtydligande avseende: vägvakter, ägovägsbom, ljudsignaltavla samt uppföljning av sikt, fordonsmagasin och vägprofil.	Helena Rådbo
Version 4.0	2019-07-01	Version 4.0 aldrig publicerad på grund av fel i systemverktyg.	Mats Holmberg, Ev
Version 5.0	2019-08-01	Avsnitt 5 ändrat, <i>Ompröva ett skyddsalternativ</i> omskrivet och flyttat från avsnitt 7 avsnitt 6.1 Vägklass (plk) <i>Serviceväg utan vägtrafik</i> införd avsnitt 7.6 <i>Åtgärd, handlingsplan</i> infört	Helena Rådbo

Version 6.0	2020-06-01	Väglass (plk) <i>Ägovägsbom + vandringsled</i> införd. Avsnittet "Ompröva ett skyddsalternativ" förtydligat. Krav vid tillfälliga åtgärder förtydligade. Text om ägovägsbom förtydligad.	Helena Rådbo
Version 7.0	2021-06-01	Väglass (plk) <i>Bygdeväg</i> införd Förtydligat krav vad som ska gälla vid ombyggnad av en befintlig plankorsning. Plankorsningens trafikmiljö förtydligad. Krav på åtgärder när järnvägstrafiken väsentligen och varaktigt har minskat Krav på förvarningsljus. Nya avsnitt "Förvaltningsdata" och "Framkomlighetsklass". Brist "Näringsverksamhet" införd.	Helena Rådbo
Version 8	2024-06-01	Dokumentet har omarbetats för att uppfylla krav för riktlinje. Övrig information från version 7 finns nu i rutinbeskrivning TDOK 2024:0064.	Helena Rådbo

Version 8.0	2022-06-01	<p>Närsikt 5 sekunder för en befintlig vandringsled är tillåten tills vidare.</p> <p>Väggklass (plk) gångstig är borttagen och ersatt antingen med lokal väg eller vandringsled.</p> <p>Krav på ny besiktning avseende sikt i de fall en brist är åtgärdad.</p> <p>I övrigt redaktionella ändringar och förtydliganden. Nytt: Införande av ERTMS, krav enligt tabell 1.</p>	Helena Rådbo
Version 9.0	2023-06-01	<p>Redaktionella och förtydligande:</p> <ul style="list-style-type: none">-när trafik på järnväg har upphört,-vandringsled-ägovägsbom-ljusignalstavla- Vaghållningsmyndighet.	Helena Rådbo
Version 10.0	2026-04-24	<p>Största textmängden är flyttad till TDOK 2024:0064. Detta dokument visar på generell hantering av plankorsningar.</p>	Helena Rådbo

TDOK-nummer
TDOK 2015:0311

Version
10.0

Dokumentegenskaper, TDOK-nummer TDOK 2015:0311, Fastställt av Chef VO Planering, Skapat av Rådbo Helena, PLtj, Dokumentdatum 2026-04-24, Gäller från [Gäller från], Konfidentialitetsnivå 1 Ej känslig, Version 10.0, Ersätter [Ersätter] Dokumenttyp RIKTLINJE.

Ovanstående textfält är endast avsett att läsas digitalt och får ej tas bort. Det innehåller uppgifter från sidhuvudet och gör att dokumentets egenskaper blir tillgängliga enligt Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.